

UNIQUM

KAZAKHSTAN YOUTH MAGAZINE

№18 (64)
ЯНВАРЬ | ФЕВРАЛЬ

ТОМИРИС
ФИЛЬМІНІҢ ӘСЕРІНЕН КЕЙІН
ЕЛІСТЕГЕН ТАРХИ САХНАЛАРҒЫ
АРТ ТҮРІНДЕ САЛД ОҢЫНДА БАР

Лига Волонтеров при Satbayev University - Отделение ОФ «Лига Волонтеров» университета – организация единомышленников, объединенных желанием помогать и делать этот мир чуточку добрее.

В Satbayev University общество принимает участие в социально значимых кампаниях: распространяет информацию о социальных проблемах, проводит общественные акции, организует семинары и мастер-классы, а также иницируют молодежные проекты и мероприятия для развития движения волонтерства.

@league_volunteers

UNIQUM^{SU}

**|| ЗНАНИЙ НЕДОСТАТОЧНО, ||
ТЫ ДОЛЖЕН ПРИМЕНЯТЬ ИХ. ЖЕЛАНИЙ
НЕДОСТАТОЧНО, ТЫ ДОЛЖЕН ДЕЛАТЬ.**

Брюс Ли

НАД НОМЕРОМ РАБОТАЛИ:

Редактор каз. яз.
Айман СУЛЕЙМЕНОВА
Редактор рус. яз.
Ляззат СЕРАЛИНА

Журналист
Мерей КОСЫН

Фотографы
Елена ПАПЭ
Дамир ТАИРОВ

Дизайн и верстка
Берик СУХАНОВ

Печатное издание **UNIQUM™** зарегистрировано в Министерстве культуры и информации Республики Казахстан. Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания №17030-Ж от 10.04.2018 г. Дата и номер первичной постановки на учет №13494-Ж, 02.04.2013 г. Выпуск №18 (64) январь – февраль 2021 г. Отпечатано в типографии НАО «КазНИТУ им. К.И.Сатпаева».

Тираж 1200 экз. Распространяется бесплатно.

Адрес редакции: Республика Казахстан, г. Алматы, ул. Сатпаева, 22,
ГУК, каб. №616, тел.: 8 (727) 292 43 06

SU NATION

6

О своем окружении

10

Special Voice SU

SU HISTORY

14

Выпускники – наша гордость

LISTEN UP!

20

Ақиық ақынның туғанына
бір ғасыр

22

Мұзбалақ ұрпақтары

24

«Жеті жарғы» туралы жеті факт

SU SPORT

26

Тоғызқұмалақ

REAL TALK

28

Сколько праздников
у книги ?

ALL EYES ON ME

30

«Томирис» фильмінің әсерінен кейін
елестеген тарихи сахналарды арт
түрінде салу ойымда бар»

ART&FACT

44

6 books about perception of the world
through senses

ART&FACT

SALVADOR DALI 46

Д. Кшибеков

Академик НАН РК, Главный консультант Центра исторического наследия ДСВ

О своем окружении

В 1946 году я – студент Кзыл-Ординского Госпединститута. После службы в армии ходил в военной форме и среди студентов выглядел более старшим. В институте преподаватель математики Асан Дабысович Тайманов заметил меня и однажды, а это было в июне, поздравил меня. Я поинтересовался: «С чем?» Он отвечает: «Как же! У нас создана Академия наук. Ее президентом стал академик К.И. Сатпаев, замечательный человек». Я принял его поздравления. Хотя в то время не особенно понимал значения этого большого для нас события, но поддержал его радость. Потом он рассказал мне о Каныше Имантаевиче Сатпаеве.

В 1945 году А.Д. Тайманов в Москве защищал диссертацию на степень кандидата физико-математических наук. Вдруг в зале совета заметил незнакомого солидного человека. В те годы о предстоящей защите диссертации сообщала газета «Вечерняя Москва». Защита была открытая. После окончания защиты и оглашения результатов, этот незнакомый человек подошел к Асану Дабысовичу Тайманову и поздравил его с защитой. Оказывается, это был Каныш Сатпаев, председатель Казахского отделения АН СССР. Поинтересовался у Тайманова: Кто он? Откуда? Когда Асан Дабысович рассказал о себе, Каныш Имантаевич Сатпаев пригласил его работать в Казахстане. В результате А.Д. Тайманов оказался в Кзыл-Орде. Позже был избран академиком АН Казахстана, председателем Отделения физико-математических наук, членом Президиума АН Республики. В последние годы работал в Новосибирском отделении АН СССР, там и ушел из жизни.

После успешного окончания Кзыл-Ординского Госпединститута меня, как получившего диплом с отличием, оставили в Институте преподавателем философии. В 1947 году женился на Менешевой Еркин Утешевне, учительнице школы. У нас родился первенец – Айдар. В июле 1949 года в газете «Казахстанская правда» заметил объявление от АН Казахстана о приеме в аспирантуру по разным специальностям. Среди них было одно место по философии. Хотя я год читал лекции по философии по брошюрам, прочитанными профессорами в Москве, я понял, чтобы овладеть курсом, надо посоветоваться со своей супругой. Потом во время отпуска поехал в Алма-ату и подал заявление в аспирантуру. Было три претендента на одно место. Я выдержал, поскольку уже год преподавал.

После поступления в аспирантуру АН Республики меня пригласил на прием К.И. Сатпаев. Тогда я увидел его впервые. Во время беседы понял, какой он большой, мудрый человек. К.И. Сатпаев беседовал со мной как равный с равным. Спрашивал кто я, откуда, о моем семейном положении. Потом объяснил, что «буду учиться в Москве, в Институте философии АН СССР, получая стипендию 780 рублей от нас. В Москве со мною будут учиться и другие аспиранты. Посещайте музеи, театры, но не теряйте время. Я надеюсь на вас, что вернетесь кандидатом наук». Так он напутствовал нас. Сказал, что будет интересоваться нашей учебой, когда буду в Москве. Действительно, все было так. Бывая в Москве, он приглашал нас к себе в номер гостиницы «Москва», за чаем спрашивал и говорил: «Если вам нужна помощь, не стесняйтесь, говорите».

В период моей учебы в аспирантуре президентом АН Казахстана стал Д.А. Кунаев, который также следил за нашей учебой. В апреле 1953 года я приехал в Алма-ату после защиты кандидатской диссертации. В Академии наук мне поручили работать с аспирантами, читать им лекции по философии и проводить семинарские занятия. В те годы подготовка аспирантов проводилась лишь в Академии наук Республики Казахстана. Одновременно, будучи сотрудником, занимался научной работой.

В 1964 году ЦК Компартии Казахстана направил меня в Казахский политехнический институт, ныне Казахский Национальный Исследовательский Технический Университет им. К. Сатпаева. Здесь 32 года (1964–1996) заведовал кафедрой философии на общественных началах, был редактором многотиражной газеты «За инженерные кадры», членом парткома. Будучи секретарем парткома в 1969–1970 годах в университете провел два важных мероприятия. Первое: был разработан «Единый перспективный План» политико-воспитательной работы, рассчитанный на весь период обучения, положительно отмеченный на Всесоюзном Совещании заведующих кафедрами общественных наук. В разработке плана участвовали все деканы, секретарь комитета комсомола, а также мой предшественник в парткоме М.Е. Медведев, У.А. Джолдасбеков, Х.Р. Казыханов и М.Г. Мильграм. По этому плану в Университете выступали выдающиеся ученые, писатели, Герои Советского союза – Сабит Муканов, Талгат Бигельдинов, Нұрғиса Тілендиев со своим оркестром, писатели, деятели культуры. Второе: по инициативе парткома был создан студенческий вокальный музыкально-инструментальный ансамбль «Досмукасан». Чтобы приобрести инструменты из Чехословакии, нужны были доллары. Как секретарь парткома сумел найти спонсора в лице Текелийского комбината, который обменял 20 тысяч долларов

на 20 тысяч рублей?! Получив согласие министра Высшего образования СССР В.П. Елютина, выписали из Чехословакии музыкальные инструменты. Так появился знаменитый ансамбль «Досмукасан». При мне партком организовал прием студентов для обучения из Кубы (острова Свободы). Кроме того, после развала колониальной системы многие преподаватели по решению ООН выехали в страны Азии и Африки на практическую работу.

Работая 56 лет в КазНУ им. К. Сатпаева, я защитил докторскую диссертацию, потом стал профессором, был избран член-корреспондентом, затем академиком АН Республики. Президиум Верховного совета Казахской ССР присвоил почетное звание «Заслуженный работник высшей школы», награждался орденами «Дружба народов» «Құрмет», многими медалями, в том числе «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945 годов», «Академика С.И. Вавилова», знаком «Почетный гражданин Шиелийского района» Кзыл-Ординской области.

По линии Всесоюзного общества «Знание», как член Правления, читал лекции внутри Республики и Союза в целом, во многих зарубежных странах. Выступал перед большими аудиториями в Тюмени, Владивостоке (РСФСР), Ужгороде (Закарпатье, УССР), в Турции, Египте, Алжире, Италии, во Франции, США, Японии. Особенно запомнилась поездка в Японию в 1978 году. Нашу казахстанскую делегацию возили по всей стране. В Хиросимском университете после моей лекции о Казахстане, о традициях казахского народа меня принял в своем кабинете ректор вуза Шукей Кумamoto (*dr. Chykei Kumamoto*).

За зеленым японским чаем шла полуторачасовая беседа. Шукей Кумamoto говорил, что японцы и казахи – дальние родственники. Японцы когда-то вышли из Западной Сибири. Только язык – другой, но внешне мы ближе к вам, чем к корейцам или

китайцам. Нас интересует наша далекая история. Потом он показал мне стрелы, уздечку, подковы, найденные археологами университета на Северном Иолне, ближе к границам Советского Союза.

Эти находки – наше далекое прошлое. Да, для нас, казахов, интересно знать, как и когда тюрки через Чукотку, Аляску попали на Камчатку, Сахалин, через Курильские острова, которые носят тюркские слова, в Японию. Все началось с приручения лошади, с освоения металла.

Для меня памятно мое выступление с трибуны Большого Кремлевского дворца на Всесоюзном совещании заведующих кафедрами общественных наук СССР, лекции, прочитанные мною в институте Атомной энергии имени И.В. Курчатова (60 минут), беседа в Капитолии (США) с сенатором мистером Хоу в его кабинете (45 минут). Я автор более 900 публикаций (учебников, книг, монографий, статей).

Всегда на своем жизненном пути ощущал добрую поддержку хороших людей. С теплом вспоминаю своих учителей: в начальной русской школе поселка Шиели – Веру Александровну Смолееву, в средней казахской школе – Амину Магдееву, в лётном училище – командира звена лейтенанта В.А. Тикунова, в Кзыл-Ординском Госпединституте – А.Х. Темирбекова (замдиректора по учебной работе), в аспирантуре – Е.А. Дунлеву, при написании докторской диссертации – Г.Е. Глевермана), в практической работе – К.И. Сатпаева, президента АН Республики, лауреата Ленинской премии, Д.А. Кунаева трижды Героя Социалистического труда и других.

Я благодарен за тесное общение по работе академику, лауреату Ленинской премии Шахмардану Есеновичу Есену, академику Умирбеку Арыслановичу Джолдасбекову, профессору Ахмету Ержановичу Ержанову. Рад, что мир полон добрыми людьми. К.И. Сатпаев так подбирал кадры для Академии наук, выращивая их даже поштучно, начиная с аспирантов. Среди них Ш.Е. Есенов, Е.А. Букетов, У.А. Байконуров, М.А. Айтхожин. Кадры не сами появляются. Их выращивают. Главное – вовремя их заметить и направить на верный путь.

Мерей Қосын
Журналист

SPECIAL VOICE SU

*Егемен еліміз қазақ,
Дөңгеленген жеріміз ғажайап!
Тамаша тойыңды жасап,
Жайнай бер, жасай бер, Жаңа жыл!
Жаңа жыл келді, Жаңа жыл келді,
Еліме сәлемін берді!
Гүлденеді, түрленеді қала,
Қуанды бала, қуанды ана!*

Ия, музыкамен қуанды қала, қуанды дала! Жаңа жылымызды бұндай дәстүрлі мерекелік әндерсіз елестете алмаймыз. Ән-күй – адамды бір ізгілікке баулып, шабыттандыратын, ертеңнен ерекше үміт күттіретін өнер ғой. Ал біздің университетіміздің студенттері Жаңа жыл қарсаңында осындай мерекелік әндермен әлеуметтік желілерде қызу жарысқа түсіп жатты. Өйткені Студенттік шығармашылық орталығы мен Жастар ісі жөніндегі комитет бірлесе отырып, «Special Voice SU» атты ән байқауын ұйымдастырған болатын. Байқау онлайн түрде 26–31 желтоқсан аралығында өтті. Байқаудың негізгі мақсаты – университетте шығармашылық ізденісте жүрген студенттерге қолдау көрсету, әсіресе музыка өнеріне қызығушылығы бар жастарды ынталандыру еді. Байқаудың бір ерекшелігі – қатысушылар тек қана 1–4-курс аралығындағы студенттермен шектеліп қоймай, сонымен қатар магистранттар мен докторанттар да байқауға қатысуға мүмкіндік алды.

Берілген негізгі ереже бойынша қатысушылар өзінің орындауындағы әнін видео түрінде өздерінің жеке Instagram парақшаларында #SpecialVoiceSU деген хэштегпен жариялауы керек болатын. Байқауға қатысуға барлығы он екі жұмыс келіп түскен. Қатысушылар Жаңа жыл туралы әлемдік және отандық «Let it snow» (Frank Sinatra),

«Snowman» (Sia), «Жаңа жыл» (KeshYou) сияқты көпшілікке кеңінен танымал әндерді орындады.

Белсенді жастар қатарын көбейту, шығармашыл тұлғалардың қалыптасуына жағдай жасау – бұл байқаудың негізгі міндеттері. Өрине, кез келген оқу орны өз студенттерінің шығармашылық ойлау жүйесін кеңейту үшін, ғылымда табысты болуы үшін өнерді ерекше құрал ретінде мүмкіндігінше пайдалануға тырысады. Сондықтан да бізде жыл бойы үнемі әртүрлі іс-шаралар өткізіліп тұрады. Тіпті барлық өміріміз онлайнға көшкен уақытта да университеттегі белсенді шығармашылық ұйымдардың еңбегінің арқасында бұл жұмыс тоқтаған жоқ. Жаңа форматта өткен аталмыш байқау университетіміздегі жас таланттардың жаңа есімдерін танытуға тағы бір мүмкіндік берді.

Сонымен, кімдер озып шықты?

1-орын:

«Математикалық экономика және деректерді талдау» мамандығының студенті –

Колесников Артем Андреевич;

2-орын:

«Архитектура» мамандығының студенті –
Тен Зарина Александровна;

3-орын:

«Энергетика» мамандығының студенті –
Ғабыл-Манапова Фарица.

Сондай-ақ бірнеше студенттер ынталандыру сыйлықтарына ие болды. Олар:

- *Сәкенқызы Ақбала*
- *Абдыхаимова Елдана Болатқызы*
- *Саматова Анел Саматқызы*
- *Нурабекова Айзере*
- *Увалиева Әдемі Ермекқызы*
- *Беренбай Анар Қанатқызы*

Байқау ережесіне сай жеңімпаз студенттер қаржылай сыйлықтармен марапатталады. Бұл, әрине, енді ғана өсіп, өнерге қызығушылық танытып келе жатқан жастарымыз үшін ерекше жігерлендіру болғаны анық. Біз де жеңімпаздарды журналымыздың атынан құттықтаймыз!

Байқау жеңімпаздарының бірі Фариза Ғабыл-Манаповамен хабарласып, байқаудан алған әсері, шығармашылығы туралы сөйлескен едік.

Фариза Ғабыл-Манапова:

– Құттықтауыңызға үлкен рахмет! Special voice SU байқауынан жүлделі орын алғанымды алғаш Instagram желісінен көрген кезде өте қуандым. Себебі бұл байқаудың қатысушылары өте талантты болды, солардың ішінен топ жарып, жүлделі орынға ие болу – мен үшін үлкен жетістік. Негізі өзім энергетика мамандығының 2-курс студентімін. Мамандығым өзіме ұнайды, қызықты нәрселер өте көп. Жалпы өз басым шығармашылыққа көп көңіл бөлемін. Бос уақытымда домбыра тартып, гитарамен ән айтқанды жаным сүйеді. Одан бөлек баскетбол ойнағанды және футбол ойындарын қарағанды ұнатамын. Қазіргі таңда музыкаға көп уақыт табу оңай емес, себебі бірінші орында оқу тұр. Десек те, сабақтан тыс уақытта университетіміздің өнер студиясында гитара тартып, ән айтамын және оркестрге де қатысамын. Студенттер бос уақыттарын осылай пайдалы өткізуіне көмектесіп жүрген Студенттік шығармашылық орталығына және оның көркемдік жетекшісі Жамбыл Гиниятовичке үлкен алғысымды білдіремін.

Из архива Центра исторического наследия

ВЫПУСКНИКИ – НАША ГОРДОСТЬ

В преддверии 100-летия со дня рождения (12 декабря 1921 г.) выпускника второго выпуска инженеров-металлургов Казахского горно-металлургического института, известного ученого и педагога, доцента КазПТИ Турсына Омаровича Салибаева. Воспоминаниями о своем друге делится ветеран Политеха, один из реальных создателей Высшей школы Казахстана Муштай Батырбекович Батырбеков.

Турсунбек Омарович Салибаев родился 29 декабря 1921 года, в г. Янги-Юль Ташкентской области. Он закончил второй выпуск инженеров-металлургов Казахского горно-металлургического института, 1941 год.

По окончании института был призван на службу в ряды Советской армии, где продолжил учебу в Высшей военной академии химической защиты им. К.Е. Ворошилова. После академии служил в авиационных частях Северо-Западного фронта. Встретил победу в Великой Отечественной в звании майора авиации.

Война оставляет не только шрамы. Никогда не думал капитан королевской авиации Джеймс Клинт встретить своего коллегу – советского летчика Турсуна Омаровича Салибаева, с которым вместе прикрывал от фашисткой авиации военный транспорт близ Архангельска. Но такая встреча произошла через четверть века, и тоже в небе, когда Турсун Омарович Салибаев, теперь уже известный ученый и педагог, доцент Казахского политехнического института, возвращался из заграничной поездки.

В.В. Владимиров, Родные ветры вслед... Алма-Ата, Казахстан, 1973 год.

Байырбеков М.Б., Нысамбай Г., Кшибеков Д.К., Салибаев Т.О.

После войны Турсунбек Омарович Салибаев работал главным инженером, директором на горнорудных предприятиях Восточного Казахстана. В 1954 году защитил кандидатскую диссертацию под руководством академика В.Д. Пономарева. С 1954 по 1960 год заведовал кафедрой физической химии в Казахском химико-технологическом институте, ныне Южно-Казахстанский государственный технический университет.

Своими воспоминаниями делится выпускник КазПТИ, профессор Казахского национального технического университета им. К.И. Сатпаева Муштай Батырбекович Батырбеков:

У меня на первом курсе Политеха был замечательный преподаватель – Турсун Омарович Салибаев. Великолепный педагог, талантливый ученый и просто хороший человек. Встреча с такими людьми – это подарок судьбы. Прошло 20 лет, как я окончил политехнический институт и не помню ни одного преподавателя по имени-отчеству, кроме него. Он давал самое лучшее знание. Знание жизни. Одно из его любимых высказываний я запомнил на всю жизнь. Цитирую:

«Лишние знания мешают. Не надо знать расстоя-

ние от Лондона до Парижа, теорему Ферма или «Слово о полку Игореве». Это только засоряет мозги. Достаточно знать, где находится полка, на которой лежит справочник или первоисточник».

Замечательный был человек.

Принимал активное участие в создании Высшей школы республики, в развитии КазПТИ, активно участвовал в становлении молодых инженерных кадров. Известный вдохновитель, инициатор и промоутер вокально-инструментального ансамбля «Дос-Мукасан». Они даже посвятили ему песню «Турсеке». С особой теплотой вспоминают Дос-Мукасановцы Турсуна Омаровича, который очень хорошо чувствовал музыку и разбирался в ней. У них семья, можно сказать, музыкальная: он – родной брат народной артистки КазССР Жамал Омаровой.

Турсун Омарович в период становления ансамбля «Дос-Мукасан» все время находился возле ребят, вместе переживал, вместе радовался, и как опытный человек, понимающий музыку, помогал им в составлении репертуара и многих других делах.

КазНТУ – 70 лет

Корпус КазПТИ

Enactus – международная организация лидеров бизнеса и студентов, реализующих бизнес-проекты. Проектные команды Enactus создаются на базе университетов. Команды разрабатывают и реализуют собственные проекты, направленные на решение экономических, социальных и экологических задач.

Ежегодно в мире проекты Enactus охватывают более 2 млн человек.

Тематика проектов Enactus включает все 17 направлений «Повестки дня в области устойчивого развития до 2030 года», принятой ООН.

Реализуя проекты, студенты Enactus получают практический опыт, развивают деловые и лидерские качества.

Результаты успешно завершенных проектов команды представляют на ежегодных конкурсах Enactus: Региональных, Национальных, Мировом.

Проекты команд оценивает жюри – топ-менеджеры национальных и международных компаний.

Команда, ставшая национальным чемпионом, получает право участвовать в престижном Мировом Кубке Enactus World Cup.

@enactus.su

Мерей Қосын
Журналист

АҚИЫҚ АҚЫННЫҢ ТУҒАНЫНА БІР ҒАСЫР

*«...Күні киген қазақтың қара өлеңін,
Шекпен жауып, өзіне қайтарамын», –*

деген қазақтың қара өлеңінің иесі Мұқағали Мақатаевтың туғанына биыл 100 жыл толып отыр. Тура бір ғасыр өтсе де, оның өлеңдері әлі өзекті, әлі жанымыздың күйін шертеді, оқыған сайын оның поэзиясы әлі де мың жылдар бойы өз халқымен бірге өмір сүре беретініне сенесің. Мұндай ғажайып махаббатқа ие болу – жай ғана ақын болудан да биік тұғыр сияқты. Қазақтың өзіндей қарапайым оның өлеңдері ұлттың тамырын дәл басып, жанына тиетіндіктен де, біз оны әлі оқимыз. Ол уақыттың өзінен асып туылған ақиық ақын. Жыл сайын ақпан айы оның мерекелік кештерімен толып, оның поэзиясы бүкіл бұрыш-бұрышты аралайды. Сөйте тұра біз оны оқудан еш жалыққан емеспіз. Біз оны қайта-қайта еске түсіргіміз келеді, қайта-қайта оқығымыз келеді. Өйткені бұл – қарапайым қазақтың қара өлеңінің құдіреті.

Мұқағали Мақатаев кім дегенде, біздің есімізге ең алғаш түсетін тіркестер – Мұқағали қазақтың лирик ақыны, мұзбалақ ақын, ақиық ақыны... сияқты басқа бірде-бір ақынға қосылып айтылмайтын ерекше теңеулер тізіліп кете береді. Бірақ біз оның өлеңдерін өмірбаянымен ұштастырып қарағанда ғана оны тереңірек тани бастайтынымыз анық.

М. Мақатаев 1931 жылы 9 ақпанда Алматы облысы, қазіргі Райымбек (бұрынғы Нарынқол) ауданының Қарасаз ауылында дүниеге келген. Азан шақырып қойылған аты – Мұхаметқали. Әкесі

қарапайым шаруа адамы болған. Мұқағали үйдің тұңғышы, оның артынан бір қыз және үш ұл туған. Ақынның қарындасы мен алғашқы інісі ерте көз жұмған. Соңғыларының есімдері – Тоқтарбай мен Көрпеш. Қазақ дәстүрі бойынша үйдің алғашқы баласы ата-әжесінен тәрбие алуы тиіс, сондықтан Мұқағали әжесі Тиынның қолында өсіп, анасын жеңгесіндей қабылдайды. Балалық шағы соғыспен қатар өткендіктен, ақын тағдырдың ащы дәмін ерте татады. Мұқағалидың әкесі 1941 жылы Калининград майданында қаза табады.

Ауылдағы орта мектепті 1948 жылы бітіріп, ол өз ауылында комсомол, кеңес қызметтерінде болған. Кейін аудандық газетте әдеби қызметкер, Қазақ радиосында диктор болған.

Мұнан соң «Социалистік Қазақстан» (қазіргі «Егемен Қазақстан») газетінің (1962–1963), «Мәдениет және тұрмыс» (қазіргі «Парасат») (1963–1965), «Жұлдыз» (1965–1972) журналдарының редакциясында, Қазақстан Жазушылар одағында (1972–1973) қызмет атқарады.

Мұқағали Алматыдағы қазақ әдебиеті мен өнерінің қаймақтары шоғырланған ортада өткізген аз ғана жылдар ішінде өзіндік дара үнін, суреткерлік қайталанбас дарынын танытып, өнімді еңбектене білді. «Ильич» (1964), «Армысыңдар, достар» (1966), «Қарлығашым, келдің бе?», «Мавр» (1970), «Аққулар ұйықтағанда» (1973), «Шуағым менің» (1975) атты жыр жинақтарын көзінің тірісінде жариялап үлгерді. Мұқағали поэзиясының қайнар көзі, шабыт тұғыры – туған елі, өскен жері, Отан тағдыры, замана тынысы, замандастарының арман аңсары. Осының бәрін Мұқағали жас дарынға тән қайталанбас шеберлікпен, тәңірдің таңдайынан төгілгендей поэтикалық мінсіз үйлесіммен, әр жүрекпен тіл табысар сыршыл да шыншыл

сезіммен, нағыз поэзияға ғана тән бейнелі образдармен бедерлеп, өлмес өнер деңгейінде туында-тып отырған.

Ақынның тұңғыш өлеңдері «Қырман басын-да», «Қойшы бала – Әкітай» аудандық «Советтік шекара» газетінде жарияланды (1949). «Інімнің ойы», «Шебер» өлеңдері «Жастық жыры» атты жинаққа енді (1951). Мұқағали талантын алғаш бағалаған Ә.Тәжібаев: «Өзіңнен де жігерлілеу, оттылау жас жеткіншек жеткенде, мақтанбасқа бола ма?!» деген еді («Қазақ әдебиеті», 1960).

Ақын туралы қызықты деректер:

1. Болашақ ақын ер мінезді әжесі Тиынның тәрбиесін көріп, аңыз-ертегілермен сусындап өседі. Ол өзінің анасы Нағиманды жеңгесі сияқты қабылдап, Нақа деп атап кеткен. Мұқағалидің азат ойлы, ашық пікірлі болуына әжесінің тәрбиесі ықпал етті.

2. Мұқағали Мақатаев 14-15 жасында ақын болуға біржола бел байлап, қазақ әдебиетімен бірге әлемнің барлық классиктерін бір деммен оқып шығады. Соның ішінде Гейне, Гете, Шекспир, Данте, Бальзак, Драйзер, Гюго, Байрон, Лондон сияқты классиктерді жоғары бағалайды. Шекспирдің сонеттерін, Дантенің «Құдіретті комедиасын» қазақшалады.

3. Ол өз заманындағы әрбір адамның қолы жете бермейтін бірнеше оқу орындарына жеке ізденісінің арқасында қабылданады. Алғашында ҚазМУ-дің филология факультетіне, содан кейін шет тілдер институтына, артынша ҚазМУ-дің заң факультетіне оқуға түседі. Жазушылар одағының жолдамасымен 1973 жылы Мәскеудің М.Горкий атындағы Әдебиет институтының студенті атанады.

4. Өмірдің қалтарыс-бұттарысын бала күнінен көріп өскен ақынның сана-сезімі, ақыл-ойы ерте жетіледі. Ол өзінің өмірлік жары Лашынға 18 жасында үйленеді. Ақынның алғашқы лирикалары осы кезде жазыла бастады.

5. Мұқағали Мақатаев еңбек жолын ауылдағы мектепте орыс тілі пәнінің мұғалімі болып бастады.

6. Оның талантты ақын екенін таныған Әбділдә Тәжібаев «Қазақ әдебиеті» газетінде ең алғаш рет бүкіл жұртқа жария етеді.

7. Мұқағали ауруға шалдығып, өмірінің аз бөлігі қалғанын дәрігерлерден біліп алады. Содан бар мүмкіндігін өлең жазуға арнап, 12 жылдың ішінде 8 жыр жинағы жарық көреді. Ақынның барлық тағдыры өзінің өлеңдерінде шынайы көрініс береді. Оның «Асығу керек, асығу керек қалайда! Уақыт саған қарай ма?!» деген өлеңі ауруға шалдыққан жылдары жазылған. Өмірге соншалықты ғашық болған ақын жаралы тәнімен қазақ халқына үлкен мұра қалдырды.

8. Ол жарты ғасырға жуық ғұмырында 1000-нан астам өлең, «Ильич», «Мавр», «Ақсулар ұйықтағанда», «Райымбек! Райымбек!», «Моцарт. Жан азасы» деген поэмалар жазды. «Құлпытас», «Марусяның тауы», «Өзгермепті», «Әже» әңгімелері мен «Қос қарлығаш», «Жыл құстары» повестерін, «Қош, махаббат» пьесасын жарыққа шығарды.

ҚАРА ӨЛЕҢ

*Қалқам,
Мен Лермонтов, Пушкин де емен,
Есенинмін демедім ешкімге мен,
Қазақтың қара өлеңі – құдіретім,
Онда бір сұмдық сыр бар естілмеген.
Жат жерді жастанғанда жазатайым,
Қанымен жазды, мүмкін, ағатайым.
...Қасиетіңнен, қара өлең, айналайын,
Қазақтың дәл өзіндей қарапайым.
Түзу-түзу тілінген таспадайын,
Қамшы өремін таспадан басқадайын.
Қаламасаң қамшымды аулақ жүргін.
Қараша үйдің есігін аша, ағайын!
Түзу-түзу жыртылған аңыздайын,
Аңызыма неге нәр тамызбайын.
Қара өлеңі қазақтың қаза болса,
Қара көзден неге қан ағызбайын.
Іздемпаздық менің де бар өнерім,
Будан жасап бидай мен тары егемін.
Қазан-миым бәрін де қайнатады.
Дара қойып қазақтың қара өлеңін.
Ақынмын деп қалай мен айта аламын,
Халқымның өзі айтқанын қайталадым.
...Күні киген қазақтың қара өлеңін,
Шекпен жсауып, өзіне қайтарамын...*

Қымбат Лиманова

М. Мақатаев атындағы 1-ші республикалық
жас ақындар мұшайрасының 1 орын лауреаты.

Мұзбалақ ұрпақтары

Поэзияның мұзбалағы, ақиық ақын Мұқағали Мақатаев қысқа ғұмырында артына өшпес із, асыл мұра қалдырып кетті. Қара өлеңді шекпен жауып қайтарған ақынның жырлары лирикаға жақын болғандықтан оқыған жанды тебіrentпей қоймайды. Сая болатын жанына жырлары, бар қазаққа шабыт сыйлап таңдай қақтыратыны анық.

Талантына тәнті болып, ес білгелі Мұқағали жырларын жаттап, шамасына қарай шу-мақтардан өлең құрауды әдетке айналдырған ақынжанды Қымбат Лиманова М. Мақатаев атындағы 1-ші республикалық жас ақындар мұшайрасының 1 орын лауреаты. Ақынның 6 поэмасын, 350 жуық өлеңін жатқа біліп, Қарасаз ауылындағы мұражайда ертелі кеш келген қонақтарға ақынның құнды материалдарымен таныстырып, арасында жырларын оқып қызықтыра шығарып салатын. Мектепті бітіріп, кәсіби есепші болса да жылда 9 ақпанды ерекше күн ретінде күтіп алады. Оңашада қолына қалам алып, шабытын шыңдап, тіпті ақынның өлеңдерін мәнерлеп оқығанды әдетке айналдырған. Ендігі мақсаты өсіп келе жатқан балаларына ақын жырларын насихаттап, М.Мақатаевтың балаларға арналған өлеңдерін жаттатуды бастаған. Қанша жерден есеп маманы болса да, ақын жырларына деген сүйіспеншілігі азайған емес, тіпті ақынның ауылына барып, Қарасуды жағалап, ақын жырларын бірінен соң бірін шабыттана оқу арманы екенін жасырмады. М.Мақатаев та жас отбасымен ауылын тастап зәулім қалаға келіп, қаланың күйбең тірлігінен шаршап, ауылға тартып кеткісі келетінін жасырған емес. Қаланың кереметі, бәрібір ауылдың самал желі мен таза ауасына, табиғи дәм тұзына жетпейтінін әлдеқашан айтып кеткен.

Ауылым

*Күлімдеп шыққан күнге тең
Туған жер байтақ гүл мекен
Өзіңдей жұмақ табам ба?
Дүние кезіп іздесем*

*Айнала таулар қоршаған
Оранған жасыл бақшаға
Қызылды жасыл кілемдей
Гүл жапқан қырат сай салам*

*Самалың қандай жып жылы
Маңдайдан анам өпкендей
Бұрқырар исі жусанның
Себелеп жаңбыр төккенде*

*Бабалар қаны тамған жер
Береке ырыс қонған жер
Мекенім Мұқағалидың
Жырына өзек болған жер*

*Құт мекен болған бабама
Сәуле боп сіңген санама
Парижың Қырым Кавказың
Түтініңнен садаға*

*Аяулы ыстық мекенім
Аялап сені өтемін
Мұқағали жырлаған
Елшенбүйрек етегін*

*Сүйетін дауыл жауынын
Жайлаған қайсар тау ұлы
Шарпыған жырдың жалыны
Осы менің ауылым*

Мерей Қосын

Журналист

«ЖЕТІ ЖАРҒЫ» ТУРАЛЫ ЖЕТІ ФАКТ

«Жеті жарғы» – қазақтың халық ауыз әдебиеті негізінде жеткен тарихи заңдық құжат. Ең қызығы – бұл құжат әдеттегі заң тілінде жазылмаған, мақал-мәтелдер, қанатты сөздермен берілген. «Жарғы» сөзі көне түрік тілінде «өмір, билік, заң» деген мағына береді. Бұл құжаттың авторы Тәуке хан (1678–1718) өзіне дейін «Қасым ханның қасқа жолы», «Есім ханның ескі жолы» деген атпен белгілі тарихи заңдық ережелерге өзгеріс енгізген. Бұл заң жеті құқықтық жүйеден тұрады. Көшпелі қазақ өркениеті дәуірінде туған бұл заңдар жинағы белгілі бір деңгейде біздің бүгінгі заң туралы түсінігіміз бен оған деген қарым-қатынасымызды қалыптастырды. Осыған орай бұл құжат туралы жеті деректі беріп отырмыз.

Біздің қоғамдағы бұл құжатқа деген көзқарас әлі «басқалардікі»

XIX ғасырдың ортасына дейін дала заңы ретінде қолданылып келген бұл құжат туралы кеңестер дәуірінде «феодалдық қатынастардың сарқыншығы» деген көзқарас қалыптасып, мүлде зерттелмеген. Бұл көзқарас қаншалықты әділ? Біріншіден, құжаттың қабылданған уақыты ғылыми дерек бойынша 1680 жыл (Н.Өсерұлының нұсқасы) немесе 1684–1685 жылдар (С.Өзбекұлы нұсқасы) арасы. Салыстырмалы түрде алсақ, бүгінгі қолданыстағы адам құқығына қатысты заңдар адамзат тарихында ең алғаш рет батыста – 1789 жылы Франциядағы («Адам және азамат құқықтарының декларациясы») және 1776 жылы АҚШ-тағы («Тәуелсіздік декларациясы») заңдар негізінде қалыптасты. Сондықтан тарихи уақыт бізге бұл құжат қазақтың «мүшкіл руханиятының, не басқалардан артта қалған ақыл-ойының» белгісі емес екендігін анық көрсетеді. Бұл құжат жай ғана өз уақытында өзін жасаушы

елдің этикалық, құқықтық нормалары негізінде жазылған сол ұлттың дүниетанымының жемісі ғана. Әрине, сол кездегі әлемнің көптеген елдерін әлі өз құрсауында ұстап тұрған орта ғасырлық түсініктер бұл құжатта да көрініс тапқаны рас.

Сот жүйесі билер соты арқылы жүзеге асырылған

«Жеті жарғы» заң жүйесіне сәйкес сот билер соты арқылы өтетін. Қазақ қоғамында сот билігі хан билігінен жоғары тұрған. Билер сайланып не тағайындалып қойылмайтын, мұрагерлік жолмен де берілмейтін, тек далалық құқықтық заңдарды жетік меңгерген әділ, шешен адам болуы шарт еді. Сотта куәгерлерден жауап алу қарастырылған. Билер соты халықтың алдында ашық өткізілген, оған кез келген адам қатыса алатын болған.

«Жеті жарғы» адамдар арасындағы теңсіздік сана-сезімді күшейткен

Рас, бұл ережелер бойынша хан мен билердің пайдасына түрлі салықтар жинау заңдастырылған: «Сұлтандардан басқа қару асына алатын әрбір адам ханға және халық билеушілеріне жыл сайын өзінің мал-мүлкіне жиырмадан бір бөлік мөлшерінде салық төлеп отыратын болсын», – делінген. Бұл заң бойынша қоғамдағы жоғары топтардың артықшылық жағдайы, саяси үстемдігі қорғалған. Сондай-ақ әйелдер, қызметкерлер және құлдар сотта куәгер ретінде сөз сөйлей алмаған. Әрі қылмыскердің және өлген адамның әлеуметтік жағдайына байланысты төленетін құн мөлшері де өзгеріп отырған. Мысалы, өлген ер адамның құны 1 мың қой болса, әйел адамның құны 500 қой болған. Ал өлген адамның әлеуметтік жағдайы ақсүйек болса, құн мөлшері жеті есе өскен.

Өзіне дейінгі заңдардан ерекшелігі – өлім жазасын қайта қараған

Бұл заң жобасының өзіне дейінгілерден бір өзгешелігі – қатал кесім, қанды өлім жеңілдетілген. Мұндай жазалаулардың орнына құн төлеуді енгізген. Әрине, «құн төлеу» мәселесі Тәуке хан кезеңіне дейін де (Қасым хан, Есім хан заңдарында) болған, бірақ заңдық тұрғыдан жүйеленбеген. Сондықтан да ел арасында кек алу, араздасудың ақыры үнемі қантөгістерге әкелген. Бірақ «Жеті жарғы» бұл мәселені шешуге тырысқан, сөйтіп бұл елдегі бейбітшілік пен әділеттіліктің үстем болуына әсер еткен.

Дала заңы бойынша түрме болмаған

Ия, қазақ даласында заңдар болғанымен де, түрме болмады. Бірақ темір түрмелердің орнына моральдық түрмелер жұмыс жасады. Олар: елден қуылу, ұятқа қалу, қарабет болу

сияқты физикалық емес, рухани жазалар және мұндай жазалау түрі бәрінен де ауыр саналды. Мысалы, бір рудан ұры немесе кісі өлтіруші шықса, бұл тұтас сол рудың атына тағылған қылмыс сияқты есептелінген. Мұндай қатал қоғамдық көзқарас өз кезегінде ел арасындағы әділетсіз әрекеттердің, қылмыстардың орын алуына көбінде жол бермейтін. «Жеті жарғыдағы» құн төлеу мәселесі де түрме сияқты арнайы жазалау орындарының салынуын қажет етпеген. Ең қызығы – қазіргі көптеген өркениетті елдер түрме қылмыскердің өз қатесін түсінуіне, өзгеруіне көмектеспейтіндігін, тіпті түрме қоғамдағы қылмысты тоқтатуға, азайтуға соншалықты нәтижелі жол емес екендігін айтады. Әрине, бірақ бұл түрмесіз қоғам әділетті, бақытты өмір сүре алады деген сөз емес.

«Жеті жарғы» заңы қағаз бетіне түсірілмеген

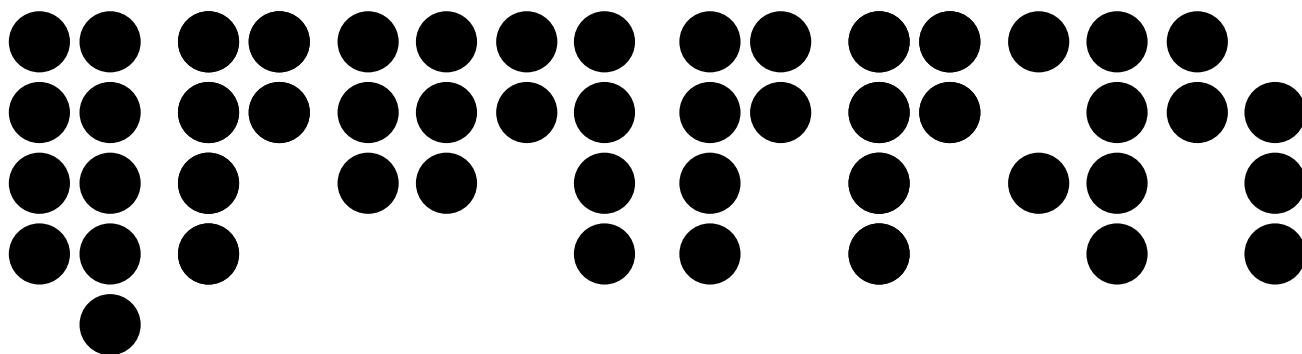
Бізге «Жеті жарғы» орыс ғалымдарының жазбалары негізінде белгілі. Алғаш рет Г. Спасский деген орыс ғалымы Күбек Шүкіралиевтің мәліметтері негізінде «Жеті жарғының» 11 үзіндісін 1820 жылы «Сибирский вестник» баспасөзінің бетінде жариялады. «Жеті жарғының» екінші нұсқасы (34 үзінді) А. Левшиннің зерттеулерінде беріледі. Бұл нұсқалар «Жеті жарғы» дүниеге келгеннен кейін 100 жылдан соң халық ауыз әдебиеті негізінде жарияланды. Сондықтан бұл заңдар жинағының толық нұсқасы бізге жетпеген.

Жылына бір рет жиналуға міндеттеді

Осы заң негізінде қазақтың тайпа, ру басылары жылына бір рет жиналуға міндеттелді. «Күлтөбенің басында күнде жиын» деп аталып кеткен жиынға зиялы қауым мен сыйлы адамдар қатысқан. Бұл жиындарда мемлекеттің сыртқы және ішкі жағдайына байланысты мәселелер дауыс беру негізінде шешіліп отырған.

Сәтбаев Университеті Спорт клубының тоғызқұмалақ жаттықтырушысы,
Дене шынықтыру кафедрасының лекторы **Е.О. Джүашев**

ТОҒЫЗҚҰМАЛАҚ

Соңғы деректерге қарағанда, тоғызқұмалақтың шығу тарихы 4 мың жылдық кезеңді қамтиды. Ал кейбір мамандардың айтуынша, оның пайда болған кезі бұдан да көп уақыт болуы әбден мүмкін. Тоғызқұмалақ өткен ғасырларда қазақ даласында кеңінен тараған ойын түрі болатын. Тоғызқұмалақ – қазақтың ерте заманнан келе жатқан рухани, логикалық есептеу, ойлау өнері. Тоғызқұмалақты көшпенділердің алгебрасы деп те атайды. Бұл ойынның басты қасиеті – адамның ой-өрісін жетілдіруге, ақыл-ойын жақсы дамытуға көмектеседі. Ата-бабаларымыз жас жеткіншектердің күш-қабілетімен қатар, ақыл-ойының да дамуына көп көңіл бөлген. Сол себепті де ақыл-ойды дамытатын осындай ойын түрін ойлап тапқан.

Қазіргі таңда тоғызқұмалақ зияткерлік спорт ойыны ретінде елімізде жақсы дамып келеді. Тек біздің елде ғана емес, әлем халықтарының арасында да тоғызқұмалаққа

деген қызығушылық арта түсуде. Республикалық жарыстармен қатар Азия, Әлем біріншіліктері жоғары деңгейде өткізіліп жүр.

Тоғызқұмалақ спорт түрі ретінде Сәтбаев Университетінде де жақсы жолға қойылған. Оның дәлелі – студенттеріміз Алматы қаласы жоғары оқу орындары арасындағы біріншіліктерде жеңімпаздар, жүлдегерлер арасынан табылып жүр.

Атап айтар болсақ, Металлургия және өнеркәсіптік инженерия институтының 4-курс студенті Қуанышбаев Ерасыл Әсетұлы 2018–2019 жылдары Алматы қаласының жоғары оқу орындары студенттері арасында өткен «Спорттық Алматы» спартакиадасының жеңімпазы атанды. 2018 жылы Тәуелсіздік күні қарсаңында Алматы қаласы ЖОО студенттері арасында «Халық қаһарманы» Қайрат Рысқұлбековқа арналған турнирдің бас жүлдесін жеңіп алды. 2019 жылы Алматы қаласы ЖОО студенттері арасында өткен жолдастық кездесулердің жеңімпазы. Бүгінгі күні Ерасылдың соңынан ерген іні-қарындастары университетіміздің намысын қорғауға дайын.

СКОЛЬКО ПРАЗДНИКОВ

у КНИЖКИ

Сложно переоценить значение книги: она может ответить на любые вопросы, помочь выбрать жизненные ориентиры, дать хороший совет. Все образованные, интеллигентные и достойные люди стали такими во многом потому, что очень любили читать! Чтение книг повышает эрудицию, расширяет кругозор и развивает воображение.

КАК ПОЯВИЛИСЬ КНИГИ?

История эта непростая, длинная и очень интересная.

В давние времена устная форма речи была единственным способом передачи информации. Так было вплоть до изобретения письменности, для чего сначала использовали глиняную плитку, кору деревьев и т.д. В 2400 году до н.э. в Древнем Египте впервые начали писать на папирусе.

В III веке н.э. появился новый материал – пергамент. Именно он стал основой для первых книг. Писали их от руки, в основном в монастырях, там же велась летопись.

В XV веке процесс письменности ощутимо ускорился.

В Западной Европе появились так называемые «ксилографии» – гравюры на дереве. Проще говоря, это был шаблон одной страницы, которую опускали в чернила и делали копии.

В XV же веке произошел прорыв – Иоганн Гуттенберг изобрел первый печатный станок. Но он мог воспроизводить лишь текст, а иллюстрации продолжали рисовать от руки. Изготовление книг было весьма затратным делом, а сами книги – дорогим удовольствием, поэтому книга стала одним из главных показателей не только учености, но и состоятельности человека.

В конце XIX века появились монотипные и линотипные прессы, позволявшие ставить до 6000 знаков. Таким образом, книга прошла длинный путь, прежде чем стала общедоступной.

ПРАЗДНИК КНИГИ

Книга вполне может называться одним из чудес света. Во все времена она играла одну из главных ролей в развитии общества. Благодаря книге человек получает бесконечно обширный доступ к знаниям всех поколений, к идеям, духовным и моральным ценностям, к пониманию эстетики. Это ключ к тайнам мира, окно в мир культурного многообразия, мост, соединяющий цивилизации во времени и пространстве.

В 1996 году, в соответствии с Резолюцией ООН, в честь книги был учрежден новый международный праздник – «Всемирный День книги и авторского права». В этот день ежегодно отдают дань уважения книгам и авторам, призывая человечество находить удовольствие в чтении. Этот праздник – знак уважения незаменимому вкладу тех, кто содействовал культурному прогрессу человечества.

КАК ОТМЕЧАЕТСЯ ПРАЗДНИК?

По сложившейся традиции, во многих странах мира в этот день принято устраивать книжные выставки, ярмарки, проводить встречи с писателями. В Казахстане также ежегодно проводятся приуроченные к этому празднику различные культурно-развлекательные мероприятия, посвященные книге.

К слову, «**Всемирный День книги**» – не единственный праздник, посвященный литературе. Так, 3 марта отмечается Всемирный день писателя, а 2 апреля – Международный день детской книги. И, конечно же, лучшим подарком в эти замечательные праздники (как впрочем, и в любые другие) станет Книга!

Мерей Қосын
Журналист

«Томирис» фильмінің әсерінен кейін елестеген тарихи сахналарды арт түрінде салу ойымда бар»

Біздің бүгінгі кейіпкеріміз – «Архитектура» кафедрасы «Графикалық дизайн» мамандығының 3-курс студенті Әбсаттар Айман. Ол 2020 жылдың күзінде өткен халықаралық «АрхиГрафика-7» байқауында финалист атанып, «Специальное упоминание жюри» номинациясының дипломымен марапатталды. Оның байқауға ұсынған «Сеул көшесі» атты жұмысы Мәскеу қаласындағы Гостиный Двор галереясында өткен көрмеге қойылған болатын. Журналымыздың кезекті санында осы бір талантты студентімізбен сұхбаттасуды жөн көрдік.

– Сіз архитектура саласындағы «АрхиГрафика-7» халықаралық байқауының финалисі болдыңыз. Бұл байқауға қалай қатысқаныңыз, байқаудың қалай өткені туралы кеңірек баяндап берсеңіз.

– Бұл байқауға университеттегі сурет пәнінің оқытушысы Күләш Избастовна қатыстырған еді. Байқау халықаралық болғандықтан, басқа да мемлекеттерден қатысушылар болды және жыл сайын онлайн форматында жүргізіледі. Платформаға енгізілген суреттерді бағалайтын сыншылар – Ресейдің атақты архитекторлары, ал байқаудың Қазылар алқасының төрағасы – архитектор Сергей Чобан. Байқау 5 номинацияға бөлінді, соның ішіндегі «Натурадан сурет» номинациясына қатысып, «Сеул көшесі» атты жұмысыммен финалға өттім.

– Байқауға қатысқан жұмысыңыз «Специальное упоминание жюри» дипломына ие болып, Мәскеу қаласындағы Гостиный Двор галереясында көрсетілген екен. Халықаралық деңгейдегі өнер сыншыларының назарына іліккен бұл қандай жоба еді?

– Бұл жұмысты салу алдында Кореяның бір дорамасын көрген едім. Сол жерде қарапайым халық өмір сүретін қаланың ескі бөлігінің атмосферасын әдемі көрсететін сахналары бар еді, мені сол көріністер шабыттандырған болатын.

«Сеул көшесі» атты жұмыстың тууына сол себепкер болды. Суретімдегі тағы бір ерекшелік – графика және аздап берілген әртүрлі түс. Бұл техниканы өзім бұрыннан қолданатынымын. Байқауға ұсынған суретті күніне 1-2 сағат бөліп, 1 аптадай салдым.

– Қателеспесем, әлемнің әртүрлі елдерінен байқауға қатысқан жұмыстар competitions.archplatforma.ru интернет-платформасында жарияланып отырады. Байқау барысында өзіңізге ерекше әсер еткен жобаларды атай аласыз ба? Олар сізді несімен қызықтырды?

– Әрине, маған ұнаған жұмыстар болды. Әсіресе Элеонора Мильдің «С вершины величия» деп аталатын өте детальді жұмысы. Аквадельмен емес, компьютермен салынғандай. Және тағы бір қатты ұнаған графикалық жұмыс – Николай Зайковтың «Петербургская ведута» туын-

дысы. Әр заманның архитектурасының тартылыс күшін өзгерткендей ерекше көрсеткен.

– Бұл байқауға қатысудың өзі сіз үшін үлкен тәжірибе болғаны анық. Болашақта қандай жобаларда жұмыс жасауды жоспарлап отырсыз?

– Негізі бұл менің бұндай халықаралық деңгейдегі байқауға алғаш қатысуым, енді болашақта тағы басқа мүмкіндіктер туып жатса, әлі қатысамын деп ойлаймын. Ал болашақта бұдан басқа да құрған жоспарларым көп, алайда қазір нақты айта алмаймын.

– Карантин басталғалы бері онлайн оқу форматында білім алып жатырсыздар. Студент ретінде жеке өзіңізге бұл форматтың әсері қалай болды?

– Менің жеке көзқарасым бойынша онлайн оқу форматы өте ыңғайсыз. Мұғалімдермен тікелей көзбе-көз сөйлесе алмағандықтан, оқу орнында, аудиторияда отыратын сабақ болмағандықтан, оқуға деген құштарлықтың азайғанын сездім. Бұл психологиялық тұрғыдан ғана емес, техникалық тұрғыдан да әсер берді.

– Өзіңіздің сүйікті кітаптарыңызбен, фильмдеріңізбен бөліссеңіз.

– Мен мектепте оқып жүргенде кітап оқуға мүлдем қызықпайтынмын, бірақ айналамда кітап оқитын адамдардың көбеюі маған да әсер етті. Ең бірінші толық оқыған әрі қатты ұнағандықтан 3 рет қайталап оқыған кітабым – Джо Диспензаның «Сила подсознания» деген кітабы. Ал фильмге келетін болсақ, қазақстандық «Томирис» фильмі қатты ұнады. Себебі, жалпы өзім тарихи фильмдерді ұнатамын, ал солардың ішінде «Томирис» маған ерекше болып көрінді. Мені фильмнің атмосферасы баурап алды.

– Хоббиіңіз не?

– Менің басты хоббиім – сурет салу. Оқып жатқан мамандығым дизайн болғандықтан, сурет салуды хобби деп атаса болады. Бірақ бос уақытымда сурет салсам, міндетті түрде бір фильм, не сериал қосылып тұру керек, себебі екі істі бір уақытта жасаған тиімдірек және өзім

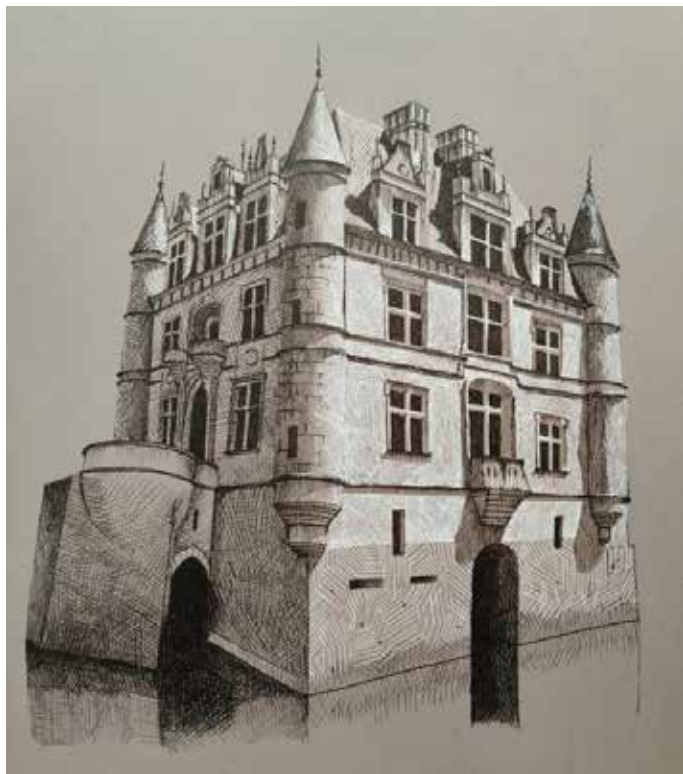
үшін де солай қызықтырақ болады. Сонымен қатар үнемі бисерден түрлі заттарды тоқығанды ұнатамын. Әсіресе өзім сызған схемалар бойынша түрлі білезіктер жасаймын. Кішкентай кезімде өнер бағытында домбырада ойнайтынмын, ал енді қазір онымен хобби ретінде айналысамын. Нота оқи алмағандықтан, интернеттен жиі видео сабақтар қарап, өзім үшін күйлер жаттаймын.

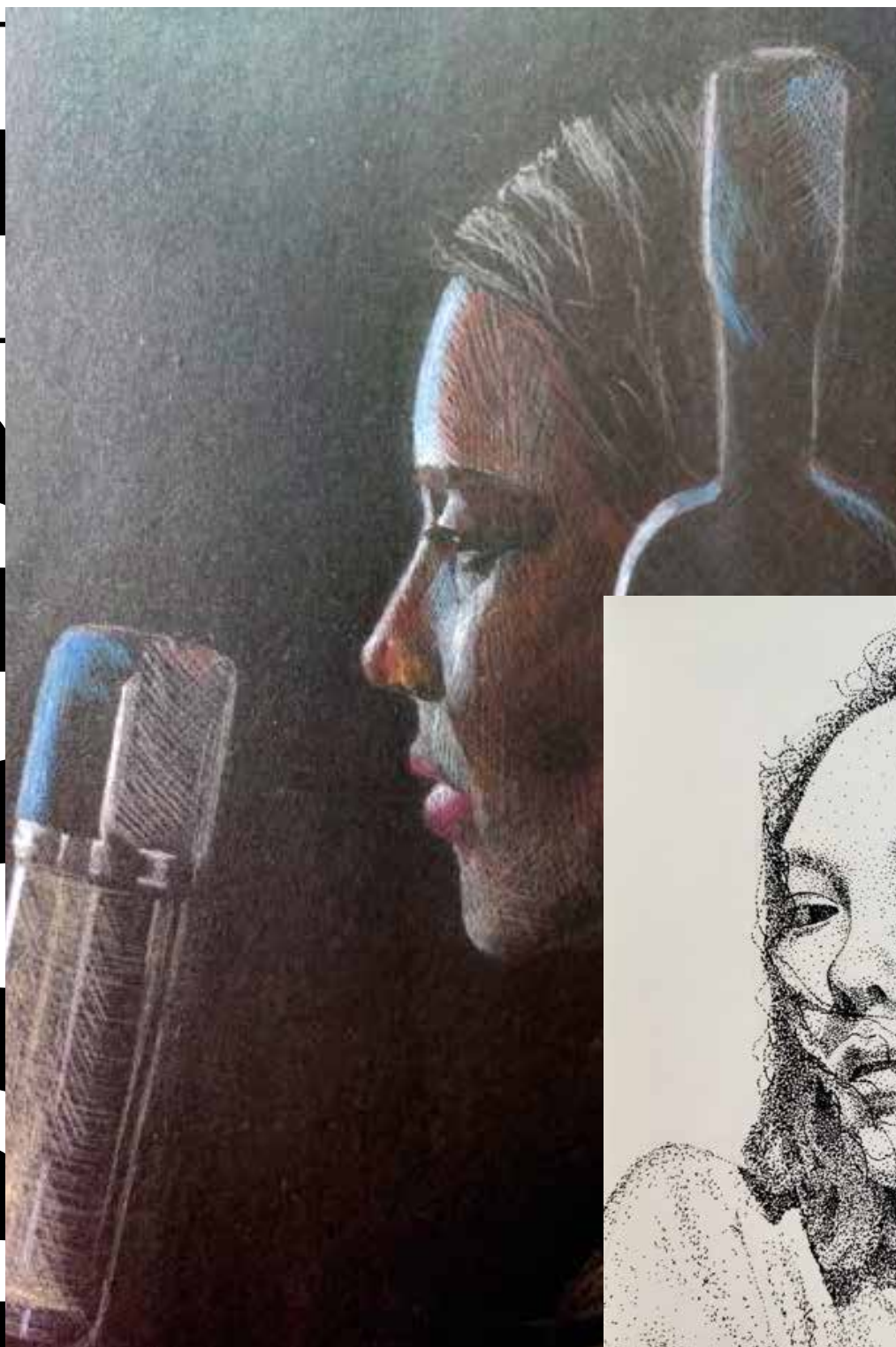
– Сізді өнерде не шабыттандырады?

– Мені өнерде шабыттандыратын көбінесе интернет ресурстарындағы ақпараттар, фото, видеофильмдердің вайбтары. Олардың әрқайсысы әртүрлі эмоция береді. Шабытым солардан алынған мотивациядан оянады. Мысалы, жоғарыда атап өткен сүйікті фильмім «Томирисі» көргеннен кейін, сол уақыттың тарихын қайта оқыдым және көз алдыма елестеген сценаларды қысқа эскиз ретінде салдым. Енді соны арт түрінде салу ойымда бар.

– Шығармашылық жоспарларыңызға сәттілік тілейміз!

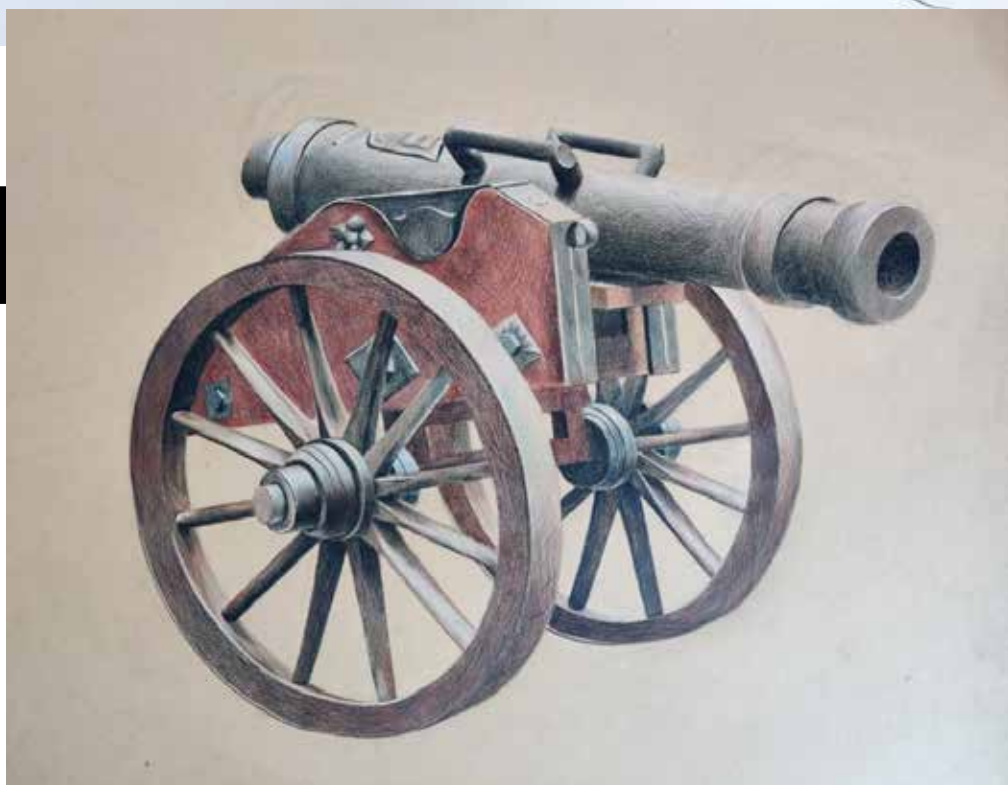

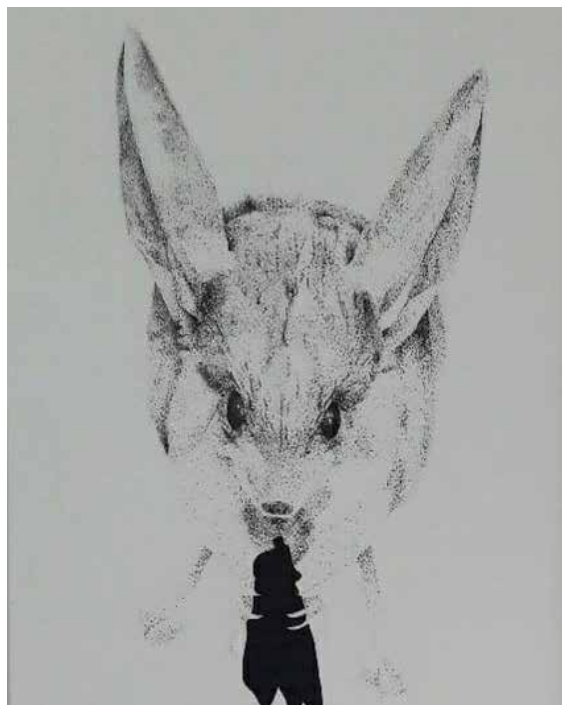

KDM
КОМИТЕТ ПО
ДЕЛАМ МОЛОДЁЖИ

Комитет по делам молодежи — является высшим органом студенческого и молодежного самоуправления университета в сфере реализации государственной молодёжной политики. Основная цель Комитета это обеспечение прав студентов, создание организационных условий для духовного, культурного, образовательного становления и физического развития молодежи, раскрытия ее творческого потенциала, реализация социально-значимых инициатив молодежи, а также развитие студенческого и молодежного самоуправления в университете.

@kdm_su

6

books about perception of the world through senses

These books explain how the worldview could depend on the world perception through senses.

PERFUME: THE STORY OF A MURDERER

by Patrick Suskind

An acclaimed bestseller and international sensation, Patrick Suskind's classic novel provokes a terrifying examination of what happens when one man's indulgence in his greatest passion — his sense of smell — leads to murder.

In the slums of eighteenth-century France, the infant Jean-Baptiste Grenouille is born with one sublime gift — an absolute sense of smell. As a boy, he lives to decipher the odors of Paris. But Grenouille's genius is such that he is not satisfied to stop there...

BLINDNESS

by Jose Saramago

A city is hit by an epidemic of "white blindness" that spares no one. Authorities confine the blind to an empty mental hospital, but there the criminal element holds everyone captive, stealing food rations and assaulting women. There is one eyewitness to this nightmare who guides her charges—among them a boy with no mother, a girl with dark glasses, a dog of tears—through the barren streets, and their procession becomes as uncanny as the surroundings are harrowing. As *Blindness* reclaims the age-old story of a plague, it evokes the vivid and trembling horrors of the twentieth century, leaving readers with a powerful vision of the human spirit that's bound both by weakness and exhilarating strength.

THE GRAY HOUSE

by Mariam Petrosyan

The *Gray House* is an astounding tale of how others understand as liabilities can be leveraged into strengths.

Bound to wheelchairs and dependent on prosthetic limbs, the physically disabled students living in the House are overlooked by the Outsides. Not that it matters to anyone living in the House, a hulking old structure that its residents know is alive. From the corridors and crawl spaces to the classrooms and dorms, the House is full of tribes, tinctures, scared teachers, and laws—all seen and understood through a prismatic array of teenagers' eyes.

THE QUIET GIRL

by Peter Hoeg

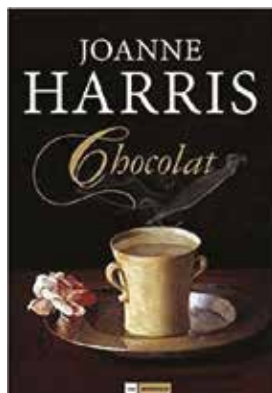
Kaspar Krone is a world-renowned circus clown, and a man in deep trouble. Drowning in gambling debt and wanted for tax evasion, Krone is drafted into the service of a mysterious order of nuns who promise him reprieve in return for his help safeguarding a group of children with mystical abilities that Krone also shares. When one of the children gone missing, Krone sets off to find the young girl and bring her back, making a shocking series of discoveries along the way.

THE JUMPER

by Blanca Busquets

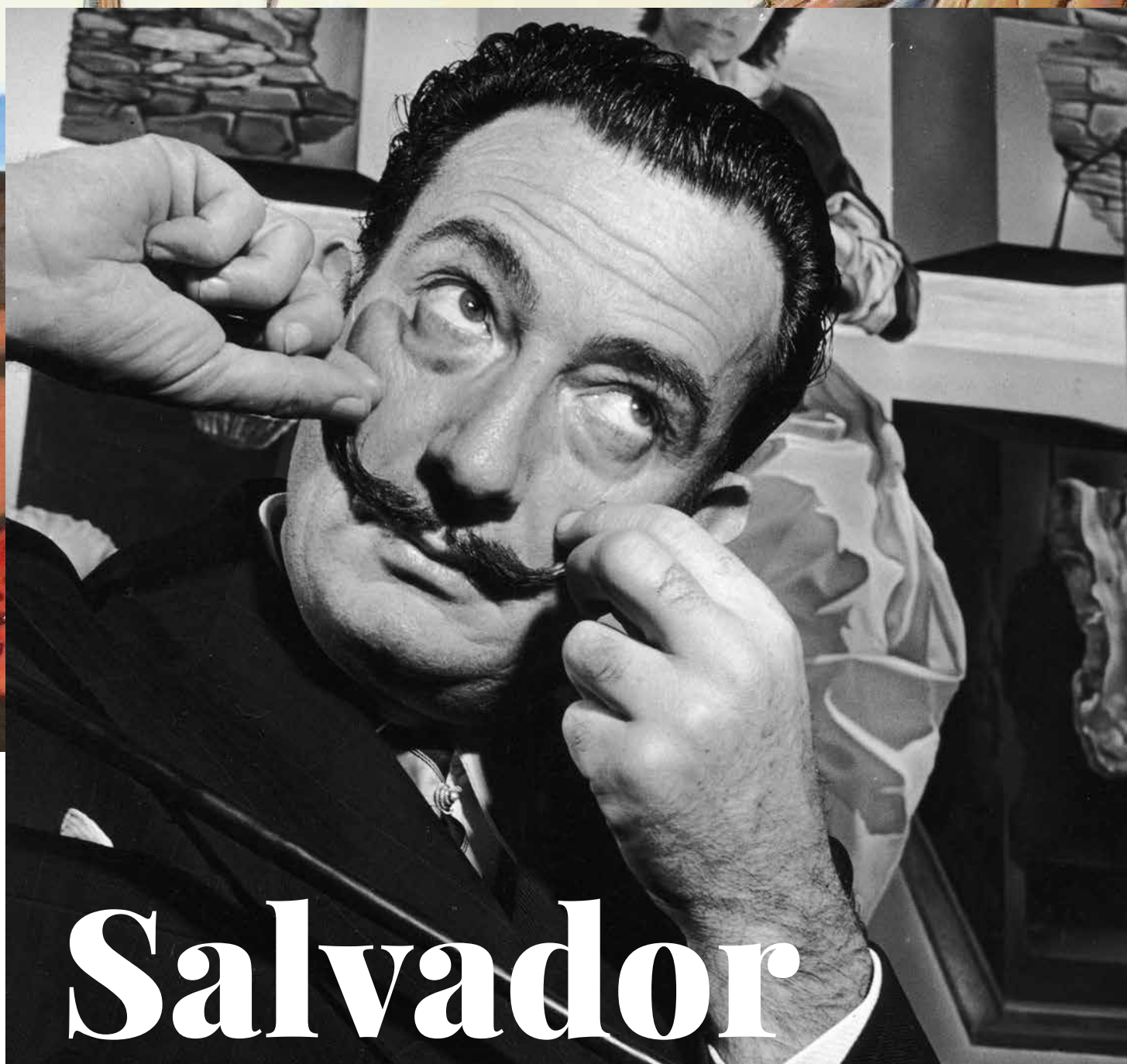
This is an intriguing story of family secrets and their long lasting effects. While seated in a corner of her daughter's house, Dolors works on making a sweater for her granddaughter. While making this sweater, she begins to observe the habits of those who are living in the house. Every member of the family appears to be quite normal, however, in reality, they are each holding unspeakable secrets. Dolors has suffered from a stroke which has taken her ability to both speak and walk. She is neither deaf nor blind, and it has not damaged her brilliant intelligence either. Dolors acts as the narrator of the story from the first page. Each page introduces startling surprises, which finally lead to the confession of all the secrets which the family had been hiding which have haunted her as well.

CHOCOLAT

by Joanne Harris

In tiny Lansquenet, where nothing much has changed in a hundred years, beautiful newcomer Vianne Rocher and her exquisite chocolate shop arrive and instantly begin to play havoc with Lenten vows. Each box of luscious bonbons comes with a free gift: Vianne's uncanny perception of its buyer's private discontents and a clever, caring cure for them. Is she a witch? Soon the parish no longer cares, as it abandons itself to temptation, happiness, and a dramatic face-off between Easter solemnity and the pagan gaiety of a chocolate festival.

Salvador DALÍ

Spanish artist and Surrealist icon Salvador Dalí is perhaps best known for his painting of melting clocks, *The Persistence of Memory*.

WHO WAS SALVADOR DALÍ?

From an early age, Salvador Dalí was encouraged to practice his art, and he would eventually go on to study at an academy in Madrid. In the 1920s, he went to Paris and began interacting with artists such as Pablo Picasso, René Magritte and Miró, which led to Dalí's first Surrealist phase. He is perhaps best known for his 1931 painting *The Persistence of Memory*, showing melting clocks in a landscape setting. The rise of fascist leader Francisco Franco in Spain led to the artist's expulsion from the Surrealist movement, but that didn't stop him from painting.

SALVADOR DALÍ

Persistence of Memory, 1931 by Salvador Dalí

EARLY LIFE

Dalí was born Salvador Felipe Jacinto Dalí y Domenech on May 11, 1904, in Figueres, Spain, located 16 miles from the French border in the foothills of the Pyrenees Mountains. His father, Salvador Dalí y Cusi, was a middle-class lawyer and notary. Dalí's father had a strict disciplinary approach to raising children—a style of child-rearing which contrasted sharply with that of his mother, Felipa Domenech Ferres. She often indulged young Dalí in his art and early eccentricities.

It has been said that young Dalí was a precocious and intelligent child, prone to fits of anger against his parents and schoolmates. Consequently, Dalí was subjected to furious acts of cruelty by more dominant students

or his father. The elder Dalí wouldn't tolerate his son's outbursts or eccentricities and punished him severely. Their relationship deteriorated when Dalí was still young, exacerbated by competition between he and his father for Felipa's affection.

Dalí had an older brother, born nine months before him, also named Salvador, who died of gastroenteritis. Later in his life, Dalí often related the story that when he was 5 years old, his parents took him to the grave of his older brother and told him he was his brother's reincarnation. In the metaphysical prose he frequently used, Dalí recalled, "[we] resembled each other like two drops of water, but we had different reflections." He "was probably a first version of myself, but conceived too much in the absolute."

Dalí, along with his younger sister Ana Maria and his parents, often spent time at their summer home in the coastal village of Cadaques. At an early age, Dalí was producing highly sophisticated drawings, and both of his parents strongly supported his artistic talent. It was here that his parents built him an art studio before he entered art school.

Upon recognizing his immense talent, Dalí's parents sent him to drawing school at the Colegio de Hermanos Maristas and the Instituto in Figueres, Spain, in 1916. He was not a serious student, preferring to daydream in class and stand out as the class eccentric, wearing odd clothing and long hair. After that first year

at art school, he discovered modern painting in Cadaques while vacationing with his family. There, he also met Ramon Pichot, a local artist who frequently visited Paris. The following year, his father organized an exhibition of Dalí's charcoal drawings in the family home. By 1919, the young artist had his first public exhibition, at the Municipal Theatre of Figueres.

In 1921, Dalí's mother, Felipa, died of breast cancer. Dalí was 16 years old at the time and was devastated by the loss. His father married his deceased wife's sister, which did not endear the younger Dalí any closer to his father, though he respected his aunt. Father and son would battle over many different issues throughout their lives, until the elder Dalí's death.

ART SCHOOL AND SURREALISM

In 1922, Dalí enrolled at the Academia de San Fernando in Madrid. He stayed at the school's student residence and soon brought his eccentricity to a new level, growing long hair and sideburns, and dressing in the style of English Aesthetes of the late 19th century. During this time, he was influenced by several different artistic styles, including Metaphysics and Cubism, which earned him attention from his fellow students—though he probably didn't yet understand the Cubist movement entirely.

In 1923, Dalí was suspended from the academy for criticizing his teachers and allegedly starting a riot among students over the academy's choice of a professorship. That same year, he was arrested and briefly imprisoned in Gerona for allegedly supporting the Separatist movement, though Dalí was actually apolitical at the time (and remained so throughout most of his life). He returned to the academy in 1926, but was permanently expelled shortly before his final exams for declaring that no member of the faculty was competent enough to examine him.

While in school, Dalí began exploring many forms of art including classical painters like Raphael, Bronzino and Diego Velázquez (from whom he adopted his signature curled moustache). He also dabbled in avant-garde art movements such as Dada, a post-World War I anti-establishment movement. While Dalí's apolitical outlook on life prevented him from becoming a strict follower, the Dada philosophy influenced his work throughout his life.

In between 1926 and 1929, Dalí made several trips to Paris, where he met with influential painters and intellectuals such as Picasso, whom he revered. During this time, Dalí painted a number of works that displayed Picasso's influence. He also met Joan Miró, the Spanish painter and sculptor who, along with poet Paul Éluard and painter Magritte, introduced Dalí to Surrealism. By this time, Dalí was working with styles of Impressionism, Futurism and Cubism.

Dalí's paintings became associated with three general themes: 1) man's universe and sensations, 2) sexual symbolism and 3) ideographic imagery.

All of this experimentation led to Dalí's first Surrealistic period in 1929. These oil paintings were small collages of his dream images. His work employed a meticulous classical technique, influenced by Renaissance artists, that contradicted the "unreal dream" space that he created with strange hallucinatory characters. Even before this period, Dalí was an avid reader of Sigmund Freud's psychoanalytic theories. Dalí's major contribution to the Surrealist movement was what he called the "paranoiac-critical method," a mental exercise of accessing the subconscious to enhance artistic creativity. Dalí would use the method to create a reality from his dreams and subconscious thoughts, thus mentally changing reality to what he wanted it to be and not necessarily what it was. For Dalí, it became a way of life.

In 1929, Dalí expanded his artistic exploration into the world of film-making when he collaborated with Luis Buñuel on two films, *Un Chien andalou* (An Andalusian Dog) and *L'Age d'or* (The Golden Age, 1930), the former of which is known for its opening scene—a simulated slashing of a human eye by a razor. Dalí's art appeared several years later in another film, Alfred Hitchcock's *Spellbound* (1945), starring Gregory Peck and Ingrid Bergman. Dalí's paintings were used in a dream sequence in the film, and aided the plot by giving clues to solving the secret to character John Ballantine's psychological problems.

In August 1929, Dalí met Elena Dmitrievna Diakonova (sometimes written as Elena Ivanovna Diakonova), a Russian immigrant 10 years his senior. At the time, she was the wife of Surrealist writer Paul Éluard. A strong mental and physical attraction developed between Dalí and Diakonova, and she soon left Éluard for her new lover. Also known as "Gala," Diakonova was Dalí's muse and inspiration, and would eventually become his wife. She helped balance—or one might say counterbalance—the creative forces in Dalí's life. With his wild expressions and fantasies, he wasn't capable of dealing with the business side of being an artist. Gala took care of his legal and financial matters, and negotiated contracts with dealers and exhibition promoters. The two were married in a civil ceremony in 1934.

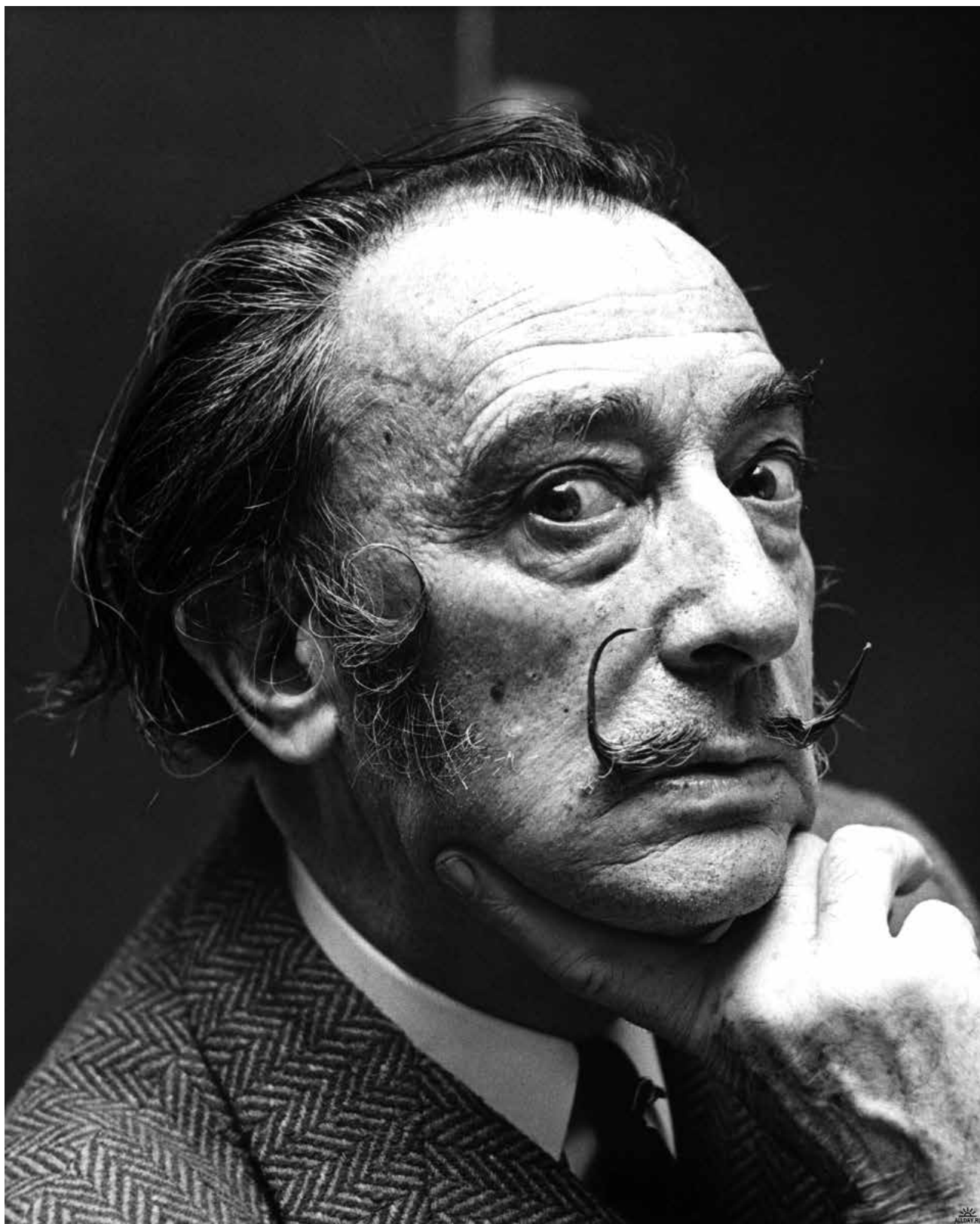

The Temptation of Saint Anthony

By 1930, Dalí had become a notorious figure of the Surrealist movement. Marie-Laure de Noailles and Viscount and Viscountess Charles were his first patrons. French aristocrats, both husband and wife invested heavily in avant-garde art in the early 20th century. One of Dalí's most famous paintings produced at this time—and perhaps the best-known Surrealist work—was *The Persistence of Memory* (1931). The painting, sometimes called *Soft Watches*, shows melting pocket watches in a landscape setting. It is said that the painting conveys several ideas within the image, chiefly that time is not rigid and everything is destructible.

By the mid-1930s, Dalí had become as notorious for his colorful personality as his artwork, and, for some art critics, the former was overshadowing the latter. Often sporting an exaggeratedly long mustache, a cape and a walking stick, Dalí's public appearances exhibited some unusual behavior. In 1934, art dealer Julian Levy introduced Dalí to America in a New York exhibition that caused quite a lot of controversy. At a ball held in his honor, Dalí, in characteristic flamboyant style, appeared wearing a glass case across his chest which contained a brassiere.

EXPULSION FROM THE SURREALISTS

As war approached in Europe, specifically in Spain, Dalí clashed with members of the Surrealist movement. In a "trial" held in 1934, he was expelled from the group. He had refused to take a stance against Spanish militant Francisco Franco (while Surrealist artists like Luis Buñuel, Picasso and Miró had), but it's unclear whether this directly led to his expulsion. Officially, Dalí was notified that his expulsion was due to repeated "counter-revolutionary activity involving the celebration of fascism under Adolf Hitler." It is also likely that members of the movement were aghast at some of Dalí's public antics. However, some art historians believe that his expulsion had been driven more by his feud with Surrealist leader André Breton.

Despite his expulsion from the movement, Dalí continued to participate in several international Surrealist exhibitions into the 1940s. At the opening of the London Surrealist exhibition in 1936, he delivered a lecture titled "Fantomes paranoïaques authentiques" ("Authentic paranoid ghosts") while dressed in a wetsuit, carrying a billiard cue and walking a pair of Russian wolfhounds. He later said that his attire was a depiction of "plunging into the depths" of the human mind.

During World War II, Dalí and his wife moved to the United States. They remained there until 1948, when they moved back to his beloved Catalonia. These were important years for Dalí. The Metropolitan Museum of Modern Art in New York gave him his own retrospective exhibit in 1941. This was followed by the publication of his autobiography, *The Secret Life of Salvador Dalí* (1942). Also during this time, Dalí's focus moved away from Surrealism and into his classical period. His feud with members of the Surrealist movement continued, but Dalí seemed undaunted. His ever-expanding mind had ventured into new subjects.

THE DALÍ THEATRE-MUSEUM

Over the next 15 years, Dalí painted a series of 19 large canvases that included scientific, historical or religious themes. He often called this period "Nuclear Mysticism." During this time, his artwork took on a technical brilliance combining meticulous detail with fantastic and limitless imagination. He would incorporate optical illusions, holography and geometry within his paintings. Much of his work contained images depicting divine geometry, the DNA, the Hyper Cube and religious themes of Chastity.

From 1960 to 1974, Dalí dedicated much of his time to creating the Teatro-Museo Dalí (Dalí Theatre-Museum) in Figueres. The museum's building had formerly housed the Municipal Theatre of Figueres, where Dalí saw his public exhibition at the age of 14 (the original 19th century structure had been destroyed near the end of the Spanish Civil War). Located across the street from the Teatro-Museo Dalí is the Church of Sant Pere, where Dalí was baptized and received his first communion (his funeral would later be held there as well), and just three blocks away is the house where he was born.

The Teatro-Museo Dalí officially opened in 1974. The new building was formed from the ruins of the old and based on one of Dalí's designs, and is billed as the world's largest Surrealist structure, containing a series of spaces that form a single artistic object where each element is an inextricable part of the whole. The site is also known for housing the broadest range of work by the artist, from his earliest artistic experiences to works that he created during the last years of this life. Several works on permanent display were created expressly for the museum.

Also in 1974, Dalí dissolved his business relationship with manager Peter Moore. As a result, all rights to his collection were sold without his permission by other business managers and he lost much of his wealth. Two wealthy American art collectors, A. Reynolds Morse and his wife, Eleanor, who had known Dalí since 1942, set up an organization called "Friends of Dalí" and a foundation to help boost the artist's finances. The organization also established the Salvador Dalí Museum in St. Petersburg, Florida.

FINAL YEARS

In 1980, Dalí was forced to retire from painting due to a motor disorder that caused permanent trembling and weakness in his hands. No longer able to hold a paint brush, he'd lost the ability to express himself the way he knew best. More tragedy struck in 1982, when Dalí's beloved wife and friend, Gala, died. The two events sent him into a deep depression. He moved to Pubol, in a castle that he had purchased and remodeled for Gala, possibly to hide from the public or, as some speculate, to die. In 1984, Dalí was severely burned in a fire. Due to his injuries, he was confined to wheelchair. Friends, patrons and fellow artists rescued him from the castle and returned him to Figueres, making him comfortable at the Teatro-Museo.

In November 1988, Dalí entered a hospital in Figueres with a failing heart. After a brief convalescence, he returned to the Teatro-Museo. On January 23, 1989, in the city of his birth, Dalí died of heart failure at the age of 84. His funeral was held at the Teatro-Museo, where he was buried in a crypt.

PATERNITY CASE AND NEW EXHIBITION

In 1980, Dalí was forced to retire from painting due to a motor disorder that caused permanent trembling and weakness in his hands. No longer able to hold a paint brush, he'd lost the ability to express himself the way he knew best. More tragedy struck in 1982, when Dalí's beloved wife and friend, Gala, died. The two events sent him into a deep depression. He moved to Pubol, in a castle that he had purchased and remodeled for Gala, possibly to hide from the public or, as some speculate, to die. In 1984, Dalí was severely burned in a fire. Due to his injuries, he was confined to wheelchair. Friends, patrons and fellow artists rescued him from the castle and returned him to Figueres, making him comfortable at the Teatro-Museo.

On June 26, 2017, a judge in a Madrid court ordered that Dalí's body be exhumed to settle a paternity case. A 61-year-old Spanish woman named María Pilar Abel Martínez claimed that her mother had an affair with the artist while she was working as a maid for his neighbors in Port Lligat, a town in northeastern Spain.

The judge ordered the artist's body to be exhumed because of a "lack of other biological or personal remains" to compare to Martínez's DNA. The Gala-Salvador Dalí Foundation, which manages Dalí's estate, appealed the ruling, but the exhumation went ahead the following month. In September, results from the DNA tests revealed that Dalí was not father.

That October, the artist was back in the news with the announcement of an exhibition at the Dalí museum in Saint Petersburg, Florida, to celebrate his friendship and collaboration with Italian fashion designer Elsa Schiaparelli. The two were known for the joint creation of a "lobster dress" worn by American socialite Wallis Simpson, who later married English King

СКАЖКИ НАРКОТИКАМ НЕТ!

По факту исследований Всемирной Организации Здравоохранения — из 7 млрд. человек населения нашей планеты — 210 млн. употребляют ПАВ (психоактивные вещества). Т.е. 3% человечества является химически зависимыми. Те же данные свидетельствуют об «омоложении» возрастного диапазона наркоманов. 10 лет назад это 15-17 лет, сегодня 12-17 лет. Последние пять лет отмечены резким увеличением числа ВИЧ — инфицированных в локациях, где доминировала наркозависимость.

